

Demografia i Gerontologia Społeczna – Biuletyn Informacyjny 2011, Nr 6

Piotr Szukalski
Instytut Socjologii
Uniwersytet Łódzki
pies@uni.lodz.pl

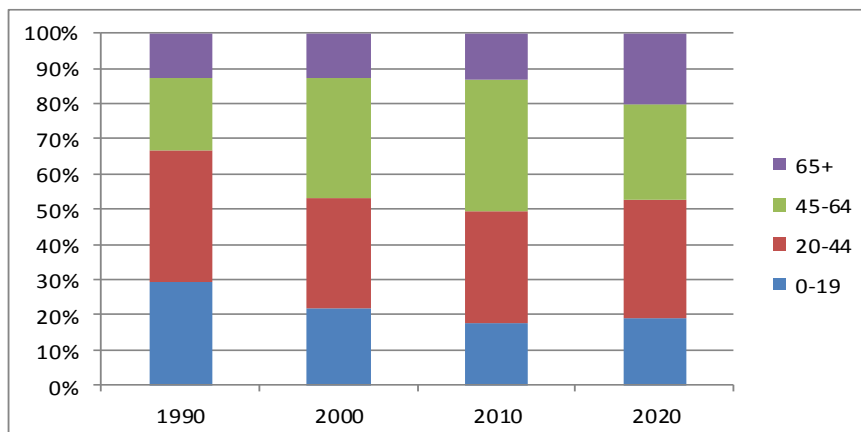
Starzenie się ludności Łodzi i województwa łódzkiego

Starzenie się ludności to proces polegający na wzroście odsetka osób starszych wśród ogółu ludności. Granica, od której rozpoczyna się starość, jest różnie definiowana. W badaniach demograficznych przez wiele lat uznawano, iż taką cezurą wieku jest wiek 60 lat, lecz obecnie z uwagi na trwałe i znaczące wydłużanie się trwania życia coraz częściej za taką granicę uznaje się 65 lat.

Proces starzenia się ludności wynika z dwóch czynników – po pierwsze, obniżania się poziomu dzietności, a w konsekwencji zmniejszania się liczebności osób młodych, po drugie, obniżania się umieralności, w wyniku czego coraz więcej osób dożywa do wieku 60, 70, 80 czy 90 lat. Dodatkowo, niekiedy mamy do czynienia z przyspieszeniem lub spowolnieniem tego procesu pod wpływem czynnika kohortowego, tj. echa wydarzeń sprzed kilku dekad, silnie oddziałujących wówczas na poziom urodzeń. Fakt, iż obecnie w Polsce mamy do czynienia z szybkim starzeniem się ludności, zaś w nadchodzącym piętnastoleciu proces ten przybierze na sile wynika z konsekwencji II wojny światowej, a dokładnie z powojennego wyżu demograficznego, którego pierwszy rocznik osiągnie w roku 2011 wiek 65 lat.

W całym XX wieku na ziemiach polskich wzrastał udział osób starszych i dzieć się tak będzie w nadchodzących dekadach. Jednakże tempo oraz zaawansowanie procesu starzenia się są zróżnicowane przestrzennie. Województwo łódzkie należy do grona tych jednostek administracyjnych, w przypadku których obecnie i w przyszłości skala tego procesu będzie należeć do najwyższych (rys. 1, tab. 1).

Rys. 1 Rozkład ludności województwa łódzkiego według wieku w latach 1990-2010

Na terenie województwa łódzkiego pomiędzy rokiem 2010 a 2035 liczba osób w wieku 65+ wzrośnie o 170 tys., czyli o 45%. Jednocześnie liczba osób mających przynajmniej 80 lat wzrośnie o 72 tys. (70%) – zob. rys. 1.

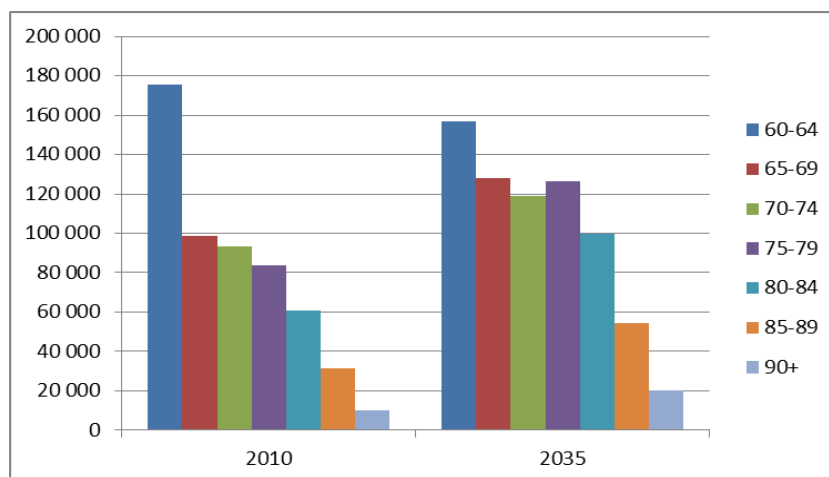
Województwo jest bardzo zróżnicowane, jeśli idzie o strukturę ludności według wieku. Tradycyjnie rola powiatu charakteryzującego się największym zaawansowaniem procesu starzenia się ludności przypada Łodzi. Miasto to, jeszcze w okresie międzywojennym posiadające bardzo młodą strukturę wieku, w trakcie ostatnich kilku dekad – wskutek spadku liczby ludności i bardzo niskiej dzietności przestoczyło się w najstarsze spośród ogółu wielkich polskich miast (tj. miast mających przynajmniej pół miliona mieszkańców) – tab. 2.

Tab. 1 Udział dzieci oraz seniorów według województw w latach 2010 i 2035 (jako % ogółu ludności)

Województwo	2010			2035		
	Do 18 lat	65+ lat	80+ lat	Do 18 lat	65+ lat	80+ lat
Dolnośląskie	17,4	13,4	3,5	15,8	23,8	7,7
Kujawsko-pomorskie	19,5	12,6	3,1	17,1	23,0	7,1
Lubelskie	19,4	14,4	3,8	16,6	24,4	7,5
Lubuskie	19,2	11,8	2,9	17,0	23,1	7,1
Łódzkie	17,5	15,0	4,0	15,7	25,0	8,0
Małopolskie	19,9	13,6	3,3	17,2	22,1	6,5
Mazowieckie	18,6	14,5	3,9	17,3	22,1	7,1
Opolskie	17,0	14,3	3,2	14,7	25,2	7,3
Podkarpackie	20,2	13,1	3,3	17,1	23,0	6,6
Podlaskie	19,0	14,8	4,0	16,5	24,9	7,3
Pomorskie	20,2	12,3	2,9	18,1	21,6	6,8
Śląskie	17,3	14,3	3,1	15,7	24,7	7,6
Świętokrzyskie	18,4	14,9	4,0	15,4	26,2	8,2
Warmińsko-mazurskie	20,2	11,8	2,9	17,4	22,9	6,8
Wielkopolskie	19,9	11,9	3,0	17,5	21,6	6,5
Zachodniopomorskie	18,6	12,3	3,0	16,4	23,3	7,3

Źródło: dane i prognozy GUS

Rys. 2 Osoby starsze w woj. łódzkim w latach 2010 i 2035 w tysiącach osób

Źródło: prognozy GUS

Tab. 2 Udział osób mających 60 lat i więcej w największych polskich miastach w latach 1921-2010 (jako % ogółu ludności)

Rok	Warszawa	Łódź	Kraków	Poznań	Wrocław
1921	5,7	4,8	6,9	5,8	-
1931	7,7	7,3	8,2	6,4	-
1950	9,1	8,7	9,2	9,2	4,2
1960	10,8	10,9	9,6	11,0	5,8
1970	15,7	15,3	12,6	15,5	8,7
1980	15,4	15,9	12,7	14,9	10,1
1990	18,8	19,8	15,5	16,3	15,7
2000	22,1	21,1	18,6	18,3	19,2
2010	23,8	24,8	21,8	22,1	22,3

Źródło: dane GUS

Zgodnie z prognozami GUS w roku 2030 w największych miastach udział osób po 60. roku życia wynosić będzie – wśród mężczyzn od 28,0% (Poznań) do 30,5% (Łódź), zaś wśród kobiet od 34,7% (Poznań) do 40,1% (Łódź).

Jeśli odwołamy się do wykorzystywanego w gerontologii podziału na „młodych starych” (65-74 lata, osoby zdolne do wykonywania zdecydowanej większości czynności dnia codziennego samodzielnie), „starych starych” (jednostki mające 75-85 lata, wymagające w pewnych czynnościach pomocy) i „najstarszych starych” (osoby w wieku 85+, wymagające stałego wsparcia) w Łodzi liczba tych osób zmieniać się będzie następująco: obecnie 65 tys. 48,3 tys. i 15,5 tys., podczas gdy w roku 2030 liczby te wynosić będą odpowiednio 75,2 tys., 61 tys., i 17 tys. Następować będzie wzrost liczby seniorów mimo obniżenia się liczby ludności z nieco ponad 730 do 610 tys.

Proces starzenia się ludności jest i będzie zjawiskiem nieuniknionym, które rodzić będzie szereg wyzwań przed instytucjami publicznymi. Takie zjawiska jak: wzrost liczby najstarszych – nie tylko osób 60+, czy 65+, lecz przede wszystkim tych w wieku 80+; feminizacja starości (fakt, iż większość osób starszych to kobiety, nieposiadające żyjących małżonków, najczęściej samotnie zamieszkałe, utrzymujące się z jednego świadczenia emerytalnego lub rentowego); pauperyzacja starości – nowy, mniej hojny system emerytalny, wzrost liczby osób bez uprawnień do świadczeń emerytalnych; konieczność zapewnienia seniorom zajęcia; wzrost aspiracji seniorów (będą lepiej wykształceni), wymagać będą bowiem właściwej i przygotowanej z dużym wyprzedzeniem reakcji. Z uwagi na przewidywalność przemian demograficznych już dziś należy myśleć o przygotowaniu się na nie.

Wzrost liczby osób bardzo starych to również szansa dla osób na przedpolu starości – zwiększa się bowiem zapotrzebowanie na usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne, w przypadku których osoby pięćdziesięcioletnie, z uwagi na lepsze zrozumienie problemów zdrowotnych starszego wieku i większą cierpliwość, nie są już z góry na straconej pozycji, konkurując z młodszymi o posadę.